

יסודות איסור בשר בחלב

ע"פ: שו"ת יביע אומר (חלק ז יו"ד סימן ה)

שו"ת דובב מישורים (ח"א סוף סי' ל)

שו"ת הר צבי (הו"ד סי' עט)

היחס בין איסור בישול לאיסור אכילה

1. ספר החינוך פרשת אם כסף מצוה צב

משרשי מצוה זו, לפי הדומה שהוא כענין מה שכתבנו במצות מכשפה, כי יש בעולם דברים שנאסרו לנו תערובת בסיבת הענין שאמרנו שם, ואפשר שתערובת הבשר עם החלב במעשה הבישול יהיה סיבת איסורו מן היסוד ההוא. וקצת ראיה לזה לפי שבא האיסור לנו במעשה התערובת אף על פי שלא נאכלנו, שנראה בזה שאין איסורו מחמת נזק אכילתו כלל, רק שלא נעשה פעולת אותו התערובת להרחיקת אותו ענין שאמרנו. והזהירנו גם כן במקום אחר שאם אולי נעשה התערובת לבל נאכלה ולא נהנה בו, להרחק הענין, ואפילו אכלו מבלי שנהנה ממנו כלל לוקה, מה שאין כן בשאר כל איסורי המאכלות, וכל זה מורה שיסוד טעמו הוא מחמת התערובת, וכענין שאמרנו בכשוף.

2. רמב"ם הלכות טומאת מת פרק א הלכה ב

טומאת משא מפי השמועה, וקל וחומר הדברים אם נבלה שהיא טומאת ערב ואינה מטמאה באהל מטמאה במשא שנאמר 'והנושא את נבלת' המת לא כ"ש... ויראה לי ששתק ממנה הכתוב כדרך ששתק מאיסור הבת לפי שאסר בפירוש אפילו בת הבת, ושתק מאיסור אכילת בשר בחלב לפי שאסר בפירוש אפילו בישולו. כך שתק מטומאת משא במת לפי שטימא בפירוש אפילו טומאת אהלו כל שכן משאו.

3. כסף משנה הלכות טומאת מת פרק א הלכה ב

[ב] ... ויש לתמוה דהא אין עונשין מן הדין ... וי"ל שמאחר שבת הבת אינה אסורה אלא מחמת הבת שהיא אמה ממילא משמע שהיא אסורה ואין כאן עונשין מן הדין וכך אמרו בפרק הנשרפין (דף ע"י) גבי איסור הבת וכי עונשין מן הדין גילוי מילתא בעלמא הוא ופירש"י כמ"ש.

ובשר בחלב מכיון שאסר בישולו הוי בכלל לא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי הוא בכל תאכל. א"נ דמשמע שלא אסרה תורה לבשל אלא כדי שלא יבוא לאכול...

4. דובב מישורים חלק א סימן ל

לדעתי יש לצדד קצת דהיכי שכונתו שע"י הבחינה בבישול יתברר הדבר לבל יכשלו באיסור בשר בחלב שפיר יש לצדד קצת להתיר, דהנה הכסף משנה בפ"א מה' טומאת מת [ה"ב] הקשה אמאי לוקין על אכילת בשר בחלב הא אין עונשין מן הדין [סנהדרין נ"ד ע"א], ותירץ וז"ל, אי נמי לא אסרה התורה לבשל בשר בחלב אלא כדי שלא יבא לאכול, והנה בש"ס פסחים דף י"א [ע"א] מבואר דבשעת ביעור חמץ ליכא חשש דלמא אתי לאכול, משום דהוא עצמו מחזיר לשורפו מיכל קאכל מיניה... ועי' בב"י יו"ד סי' קצ"ח [ד"ה והשתא] שחידש דבאחורי כלים מותר לטבול ולא גזרינן גזירת מרחצאות, כיון דאנו רואין שידוע דאסור לטבול בכלים, והראיה מדהניחם על פיהם שאין דרכם בכך עי"ש, א"כ הכ"נ כיון דכל כוונתו לבחון שלא יכשלו באיסור בשר בחלב שפיר ליכא חשש דילמא אתי לאכול.

אולם בגוף דברי הכסף משנה צע"ק אם דרשינן טעמא דקרא [עי' ב"מ קט"ו ע"ב], וגם צ"ע מש"ס חולין דף קי"ג [ע"ב] דמבשל חֶלֶב בְּחֶלֶב לוקה על בישולו ואינו לוקה על אכילתו דאין איסור חל על איסור, ולפי דברי הכסף משנה הנ"ל מאי טעמא לוקה על בישולו, דהא איסור

בישול הוא משום אכילה וכיון דאינו לוקה על האכילה איך לוקה על הבישול, וכבר העיר בזה בשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"ב סי' קמ"ח) עי"ש.

5. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קיג עמוד ב

לא, דכ"ע אין איסור חל על איסור, ואכילה - דכ"ע לא פליגי דלא לקי משום בשר בחלב, כי פליגי - אבשול שבחלב אין איסור בישול לא שייך איסור חל על איסור, מ"ד לוקה - חד איסורא הוא ואין כאן אחע"א, ומ"ד אינו לוקה - להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון בישול, כיון דעל אכילה לא לקי כיון שאין איסור חל על איסור - אבישול נמי לא לקי.

ואיכא דאמרי: אבישול - כולי עלמא לא פליגי דלקי, כי פליגי - אכילה, מאן דאמר אינו לוקה - דהא אין איסור חל על איסור, ומאן דאמר לוקה - להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון בישול, כיון דאבישול לקי - אכילה נמי לקי.

ואיבעית אימא: מר אמר חדא ומר אמר חדא, ולא פליגי שלוקה על בישול ולא לוקה על אכילתו.

6. חתם סופר מסכת חולין דף קיג עמוד ב

להכי אפקי רחמנא וכו' הרמב"ם פ"ט ממ"א ורפ"ק דטומאת מת כ' ע"פ מדרש רבה לא שתק הכתוב מאיסור אכילת בב"ח אלא משום דבישול אסר רחמנא ופי' כ"מ ב' כוונות א' מדאסר הבישול א"כ ממילא אסור באכילה מלא תאכל כל תועבה. א"נ אסר בישול שהוא הכרה והתחלה לאכילה מכ"ש האכילה עצמה ע"ש. נמצא לפי טעם השני כל שאינו אסור באכילה מטעם אין איחע"א גם על הבישול לא לקי שהרי לא אסר הבישול אלא בשביל האכילה. משא"כ לטעם קמא אסר האכילה בשביל התועבה דבישול וא"כ אפי' אי אכילה לא חייל מ"מ אבישול לקי ובהכי פליגי הני לישנא ומיושב ק' תוס' ד"ה כיון וכו' ועיין בסמוך בעזה"י:

בישול אחר בישול בבשר בחלב

7. אליה רבה^א סימן תרעג א

ובשער אפרים סי' ל"ח האריך במעשה שבשלו חמאה בקדירה של בשר בת יומא אם מותר לבר חנוכה דאסור בהנאה, ודעתו נוטה דמותר דמצות לאו ליהנות ניתנו עי"ש. ותמהני הא בשר וחלב אסור בבישול, ואף שכבר נתבשל הא קי"ל בסי' שיי"ח [פ"ה] לענין שבת דיש בישול אחר בישול:

8. פרי מגדים^א אורח חיים אשל אברהם סימן תרעג ס"ק א

עיין שו"ת שער אפרים [סימן לח] ובאליה רבה אות א'. והנה בשבת קיימא לן [סימן שיח סעיף ד] אין בישול אחר בישול, ובשר בחלב כתבתי בפריי [יו"ד סימן פז שפתי דעת אות ב ד"ה כתב; סימן קה משבצות זהב אות ב ד"ה עוד למדת] דיש בישול אחר בישול בין בלח וביבש, היינו בכל אחד לבדו ולערבם יחד בנותן טעם ע"י הבישול, מה שאין כן כשכבר מבושלים ומעורבים יחד בנותן טעם ונצטנן, י"ל דתו אין עובר בבישול אח"כ ביבש, כי האי דחמאה בחלב או בקדירה בת יומא. ועיין יו"ד [סימן פ"ז בש"ך [ס"ק] ח"י ופריי שם. שעה כו'. עט"ז א' ואת' וסימן קנ"ד [סעיף יא] מזה:

9. צל"ח^א מסכת שבת דף קמה עמוד ב

וזה רבות בשנים כתבתי על הגליון של האלי' רבה דבמחילה מכבודו לא דק, דבדבר יבש קי"ל גם גבי שבת דאין בישול אחר בישול (בדבר יבש), וחמאה יש לו דין דבר יבש לענין זה כמו"ש המג"א בסי' שיי"ח סק"א דגם שומן אף שנימוח יש לו דין יבש לענין אין בישול אחר בישול.

פ"ה בסולת למנחה צידד להקל וכן משמעות רש"י ותוס' סנהדרין ד' ב' ועיין מהר"מ שיף בסוף הספר הביא בכבוד שרצו לטגנו בשומן וטיגנו בחמאה צידד ג"כ דטיגון כו' (עוד צידד שם דכבד הוה דם וגוי אסרה תורה ולא דם וצ"ע) מכל הליון יש לצדד בהפסד מרובה להתיר מיני טיגון בהנאה ונאמר דלא הוה דבר תורה.

17. פרי מגדים אור"ח סדר הנהגות הנשאל עם השואל סדר שני

יט. יחקור בשר בחלב איך היה הבישול, אם דרך בישול או טיגון כמו חמאה בשומן, עיין מהר"מ שי"ף ז"ל בסוף חולין, ובתורת השלמים בספר סולת למנחה כלל פ"ה דין ג' מזה, ובסנהדרין ד' [ע"א וע"ב רש"י ד"ה דין] בתקב בצירי אמרת לא הוה בכלל בישול ואין נאסר בהנאה, גם הולכין בספיקו לקולא:

ספק פסיק רישא – (פס"ר לשעבר)

18. שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פז סעיף ו

יש אומרים דאסור לחתות האש תחת קדירה של ע"ג, לפי שהם מבשלים בהם פעמים תקב פעמים בשר, והמחתה תחת קדירה שלהם בא לידי בישול בשר בחלב (הגהת מרדכי פ' הצלמים)... ובדיעבד אין לחוש בכל זה. ואף לכתחלה אין בזה אלא חומרות בעלמא, והמיקל לא הפסיד.

19. רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן פז סעיף ו

קשה לי הא אינו מכוין לבשל רק לחתות באש ופסיק רישא לא הוה דשמא לא בישל העובד כוכבים בהקדירה בשר וגם חלב וצ"ל דוקא בספק דלהבא שמא לא יהא נעשה כן במעשה שלו כמו גורר כסא וספסל דהוה ספק שמא בגרירתו לא יעשה גומא אבל בספק דעבר כמו הכא דאם יש בקדירה בלוע בשר וחלב בחיתוי זה בודאי יתבשל אלא דהספק שמא אין בו בליעת בשר וחלב זה מקרי פסיק רישא.¹²

אכן לדעת הט"ז א"ח (סי' ש"י וסק"ג) שכתב שם לדעת הטור בנועל התיבה וספק אם יש זבובים דמותר לנועלו דהוה דבר שאינו מתכוין ואף דהוה פ"ר מ"מ דלמא אין שם זבובים ולא הוה פ"ר א"כ לכאורה בנ"ד היתר גמור דהא אינו מתכוין לבשל כלי של עובד כוכבים ואפשר דאין בתוכו כלל בלוע בב"ח לא הוה פ"ר כתבתי זה שלא להיות האיסור חמור כי כמעט א"א לזהר העוברי דרכים.

20. באור הלכה סימן שטז סעיף ג

אכן מצאתי ראייה לדברי הט"ז מדברי הרמב"ן במלחמות פרק כירה גבי המיחם שפינהו וכו' ומקשה הגמרא הלא מצרף וקאמר ר"ש היא דאמר דבר שאין מתכוין מותר והקשו הראשונים הא מודה ר"ש בפסיק רישא?! ותירץ הרמב"ן דלהכי אינו אסור לשפוך מים למיחם ולא חיישינן למצרף דשמא לא הגיע לצירוף אף על פי שנתחמם הרבה שהמים מנעו אותו ושמא כבר נצטרפה עי"ש וכן תירץ המאירי שם הרי דגם בדבר התלוי בספק דלשעבר ג"כ אמרינן דבר שאינו מתכוין מותר כדברי הט"ז.

וא"ל דטעם הרמב"ן משום ספק ספיקא דא"כ אמאי אצטרף הגמרא לומר דר"ש היא אפילו לר"י היא מותר אלא ע"כ דס"ל להגמרא דזה לא נכנס בכלל ספק ספיקא ומ"מ מותר בזה כשאינו מתכוין וע"כ כדברי הט"ז הנ"ל:

10. רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן פז סעיף א

וכתב בהגהת או"ח שבסוף הספר (כלל ל' סי' ד') דחתיכה (של בשר) שנכבשה בחלב אסור לבשלה דעד כאן הוה איסור כבוש מדרבנן ועתה עובר על איסור בישול דאורייתא עכ"ל. משמע דאם נתבשלה בחלב מותר לחזור ולבשלה וע' בפמ"ג במשבצות זהב (סי' ק"ה ס"ב):

טיגון בבשר וחלב

11. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ד עמוד ב

אלא, לעולם פליגי התנאים אם יש אם למקרא או למסורת. והני מילי כי פליגי - היכא דשני קרא ממסורת. אבל האי תקב ותקב דכי הדדי נינהו - יש אם למקרא... אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא: אמר קרא לא תבשל גדי, דרך בישול אסרה תורה ואין ללמוד מכאן לענין מקרא ומסורת.

12. רש"י מסכת סנהדרין דף ד עמוד ב

דרך בישול - תקב צלול כמים, ואיכא בישול, אבל תקב אינו בישול אלא טגון.

13. פרי חדש יורה דעה סימן פז ס"ק ב

ומשמע דכל שכן צלי אש שאינו נכלל תחת בישול, יש לדחות דהכי קאמר דאי אמרת בשלמא דהוה תקב שהוא צלול היינו דנקט קרא לא 'תבשל' משום דעיקר בישול דכתיב בקרא הכי משתמע אף על פי שגם צלי נכלל במלת בישול, אלא אי אמרת ד'חלב' דקרא היינו תרבא (תקב) לא הוה ליה למינקט לישנא דבישול דטפי משתמע מיניה חלב צלול מתרבא, אבל אין הכי נמי דטיגון וצלי נכללין תחת בישול, ותדע דאי לא תימא הכי במעושה איך כתבו הרמב"ם והמגיד משנה [מאכלות אסורות ט, ט] דאסורין מספק מן התורה והא לא אסרה תורה אלא דרך בישול אלא ודאי כדאמרן, ודלא כדמשמע מדברי התוספות דהתם [סנהדרין ד, ב ד"ה דרך] דאפילו צלי קדר לא אסיר מן התורה (אמנם ראה בסולת למנחה) בבשר בחלב כל שכן צלי אש, וליתא אלא העיקר כדכתיבנא.

14. תוספות מסכת סנהדרין דף ד עמוד ב

דרך בישול אסרה תורה - ובתקב אינו בישול אלא טיגון כדפירש בקונטרס והאי דקרי לצלי קדר בישול בפרק כל שעה (פסחים דף מא. ושם) שאני התם דכתיב ובשל מבושל מ"מ.

וי"מ דרך בישול אסרה תורה דבלא בישול שרי וע"י בישול אסור לאפוקי תקב דבלאו הכי אסור. וקשה לפי זה דתקב ומתה אסרינן בתקב בפרק כל הבשר (חולין דף קיג: דף קטו.) למ"ד איסור חל על איסור וקאמר התם חלב ומתה לא צריכא קרא.

15. מהר"ם שיף מסכת חולין דף קיז עמוד ב

אודות כבד של אווז מפותמת שרצו לטגן בשומן אווז ונתחלף וטיגנו במעט חמאה יש לצדד להתיר א'... הב' דאמרינן בפרק קמא דסנהדרין דף ד' גבי יש אם למקרא ואימא בתקב אמו ומסיק אלא אמר רב אחא בריה דרב איקי אמר קרא לא תבשל כו' דרך בישול אסרה תורה ופירש רש"י תקב צלול הוא כמים אבל תקב טיגון הוא כו' והא דקאמר סוף פרקין תקב ומתה לא צריך קרא היינו שמבשל תקב בתקב שאינו דרך טיגון רק בישול ממש אבל בשר בתקב ודאי דרך טיגון הוא ואם כן הא נמי בנידון זה. הג'... ומכל מקום לא מלאני לבי להתיר למעשה:

16. פרי מגדים יורה דעה משבצות זהב סימן פז ס"ק א

והנה צלי אסור מן התורה עיין פרי חדש אות ב' וכן הלכה. וע"י טיגון אף דהפרי חדש שם החליט דהוה מן התורה הנה המנחת יעקב בכלל